

مجموعه تاریخ شفاهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران - ۶

خاطرات سیاسی و دیپلماتیک از دولت اصلاحات

سید محمد صدر

(۱۳۲۶)

به کوشش:

حسن علی بخشی

منصوره حقیقی کفاش

اداره اسناد و تاریخ دیپلماسی

تهران-۱۳۹۵

فهرست نویسی پیش از انتشار

سرشناسه: صدر، محمد، ۱۳۳۰ -

عنوان و نام پدیدآور: خاطرات سیاسی و دیپلماتیک از دولت اصلاحات: سیدمحمد صدر (۱۳۷۶)؛ [به سفارش] اداره اسناد و تاریخ دیپلماسی؛ [وزارت امور خارجه]؛

مشخصات نشر: تهران: وزارت امور خارجه، اداره نشر، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۲۵۴ص.

فروست: مجموعه تاریخ شفاهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران؛ ۶.

شماره: ۷-۷۶۷-۳۶۱-۹۶۴-۹۷۸

هـ: ١٨٠٠٠٠ ريال

وضعیت فہرست نویسی : فیفا

موضوع: سیاستمداران - ایران - خاطرات

موضوع: ایران - تاریخ - جمهوری اسلامی، ۱۳۷۶ -

سناسه انبرده: علی بخشی، حسن، ۱۳۴۷-

سناسه افزوده حقیقی، کفایش، شماره ۱۳۶۶ -

پژوهش‌های بین‌المللی، اداره اسناد و تاریخ دیپلماتیک

سناسه افزوده: ایران، وزارت امور خارجه، اداره نشر

دوبندی کنگره: ۱۳۹۵ | ۶ اصر

دهبندی دیوبی: ۹۵۵/۰۸۳۰۹۲

مجموعه تاریخ شفاهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران - ۶
خاطرات سیاسی و دیپلماتیک از دولت اصلاحات / سید محمد مصدور (۱۳۷۶)

کوشش: حسن علی بخشی، منصوره حقیقی کفاش

مارگان: ۵۰۰ نسخه

باب اول: ۱۳۹۵

ماہنگی امور نشر: بیتا طهرانیان

براستار ادبی: حسن علی بخشی، منصوره حقیقی کفاش

صفحہ آرائی: محرم حسینی صنعتی

صفحہ آرائی، طراحی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

نداره نشر وزارت امور خارجه

مرکزى: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقابى، مرکز آموزش و پژوهش های بین المللى وزارت امور خارجه

تلفن: ۰۲۹-۲۲۲۹۷۰۲۹، نمابر: ۲۲۸۳۲۵۶۵

اینده‌گی و فروشگاه مرکزی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پاساژ ناسران، طبقه همکف پلاک ۱۶/۲۲

تلفن فاکس: ۶۶۹۵۲۲۹۰، تلفن همراه: ۰۹۳۵۹۶۴۹۰۲۷، تلفن: ۶۶۴۹۰۳۱۵

وشگاه شماره ۲: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقایی، جنب مرکز آموزش و پژوهش های بین المللی وزارت امور

ارجھ، تلفن: ۲۸۰۲۶۶۲

سخن ناشر

تاریخ شفاهی سیاست خارجی بخش مهمی از فرآیند مستندسازی تاریخ روابط خارجی جمهوری اسلامی ایران به حساب آمده و به دنبال آن است تا چراغی را برای اطلاع آیندگان از گذشته سیاست خارجی روشن نماید و یافته‌های آن مورد استفاده محققان و پژوهشگران تاریخ روابط خارجی ایران قرار گیرد.

با فعال شدن بخش تاریخ شفاهی در معاونت پژوهشی مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه، تاکنون چهلین مصاحبه با تعدادی از مقامات، مدیران و روسای سابق نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران انجام شده است. این مصاحبه‌ها با هدف ضبط و ثبت تجربیات آنها و انتقال این تجربیات به سینه‌های جوان صورت گرفته است. از سوی دیگر، مستندسازی زوایای کم‌پیدا و پنهان فعالیت‌های انجام شده در حوزه سیاست خارجی منبع گرانقدری برای استفاده مورخان به حساب می‌آید.

آنچه در این کتاب می‌خوانید گفتگو با آقای دکتر سید محمد صدر، معاون اسبق امور کشورهای عربی آفریقایی وزارت امور خارجه می‌باشد که توسعه گروه تاریخ شفاهی معاونت پژوهشی مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه انجام گرفته و از سوی اداره نشر این وزارت‌خانه منتشر و در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد.

شایان ذکر است مطالب منتشره در این کتاب صرفاً منعکس‌کننده نظرات و دیدگاه‌های شخصی مصاحبه‌شونده محترم می‌باشد که در اختیار خوانندگان فرهیخته قرار می‌گیرد.

معاونت پژوهشی

مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه

پیشگفتار

اسناد تاریخی معرف هویت یک ملت است. هویت نیز از عوامل بستر ساز تحکیم شیرازه وحدت رانند. نام یک ملت می باشد که این امر در تامین منافع ملی متبلور می گردد. اما در این زمینه از تاریخ نامی به عنوان یکی از مکمل های مستندات و اسناد تاریخی نام برده می شود. در حقیقت امروزه تاریخ شفاهی به عنوان یکی از ابزارهای مهم و موثر در پژوهش های تاریخی مطرح شده است. در این زمینه بخش تاریخ شفاهی مرکز پژوهش های بین المللی وزارت امور خارجه در سال ۱۳۹۳ شروع به کار کرد و متناسب با آن تصمیم گرفت تا اولین کار خود را در این زمینه با نای دکتر سید محمد صدر آغاز نماید.

اما اگر بخواهیم علت انتخاب خود را درج کنیم باید گفت که با توجه به اینکه دیپلماسی یک فن می باشد و از طرفی اجرای آن افرادی را می طلبد که از یک سو مستعد این امر باشند و از سوی دیگر از سلیقه و استعداد ذاتی برخوردار باشند، تمامی این ویژگی ها در جناب آقای دکتر سید محمد صدر یافت می شود. در بیان ویژگی های آقای دکتر سید محمد صدر باید بگوئیم که ایشان فردی متعهد، جدی، با اخلاق و سخنوری ماهر است که تمامی این صفات به همراه پیشینه انبوائی از آقای دکتر سید محمد صدر دیپلماتی برجسته ساخته است. او فردی است که سال ها پیروزی انقلاب اسلامی ایران، فعالیت انقلابی خود را آغاز نموده است و از سال ۱۳۶۰ در وزارت امور خارجه شروع به کار نمود.

ایران در چارچوب سیاست راهبردی تنش زدایی منطقه ای با اولویت همسایگان به خصوص کشورهای حوزه خلیج فارس اهتمام ورزید و در این راستا با تحرکات و فعالیت های دیپلماتیک سازنده در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و غیره مبادرت نمود که ثمربخش بود. اما نکته مهمی که یادآوری آن از اهمیت برخوردار می باشد این است که در دوران مسئولیت ایشان به ویژه در مقام معاونت امور کشورهای عربی و آفریقایی،

ایران شاهد افزایش فوق‌العاده حجم فعالیت‌های دیپلماتیک همچون ملاقات‌ها، دیدارها و مذاکرات با سایر کشورها بوده است؛ به‌گونه‌ای که تمامی کشورها به ویژه کشورهای عربی، سیاست منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران را در این دوران ستوده‌اند و از آن به عنوان بازیگر مثبت و تأثیرگذار در منطقه یاد کرده‌اند.

با تمامی این اوصاف ثبت و نگارش خاطرات ایشان در سال ۱۳۹۳ آغاز گردید و کتاب دیپلماسی دولت اصلاحات در جهان عرب (سال ۱۳۸۰) به عنوان اولین کتاب تاریخ شاهی وزارت امور خارجه چاپ و منتشر شد. متناسب با اهمیت مطالب ثبت شده و نیز ادعایی که از سوی همگان به عمل آمد، نگارش خاطرات آقای دکتر سیدمحمد صدر ادامه یافت و در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۴ خاطرات سیاسی و دیپلماتیک ایشان در سال ۱۳۷۶ تهیه و آماده چاپ گردید.

محتوای کتاب حاوی مهم‌ترین وقایع دیپلماسی کشورمان در سال ۱۳۷۶ می‌باشد. این سال همزمان با آغاز دوره ریاست جمهوری جناب آقای سید محمد خاتمی و دوران معاونت امور کشورهای عربی-آفریقایی جناب آقای دکتر سیدمحمد صدر است. در این کتاب به موضوعات مختلفی پرداخته شده است که به اتفاقات و وقایع خارج از کشور ایران نمی‌باشد. کتاب مزبور از چهار بخش تشکیل شده است که شامل: ۱) انتخابات ریاست جمهوری دوم خرداد سال ۱۳۷۶ (۲) برگزاری اولین سران سازمان کنفرانس اسلامی (۳) سفر به سوریه (۴) سفر به کشورهای منطقه (عربستان سعودی، کویت و اردن) می‌باشد.

امید است که این مجموعه در سایه الطاف پروردگار تعالی و توجه خوانندگان محترم چراغ راهی باشد برای آیندگان به ویژه دیپلمات‌های جوانی که قدم در این راه نهاده‌اند تا بتوانند از آن برای اعتلای منافع ملی و سعادت مردم کشورمان بهره‌مند گردند. همچنین مطالب کتاب می‌تواند به عنوان تجربیات کاری یکی از مقامات و دیپلمات‌های ارشد جمهوری اسلامی ایران، برای عموم علاقه‌مندان به فعالیت‌های دستگاه دیپلماسی مفید واقع شود.

بخش تاریخ شفاهی

(حسن علی‌بخشی - منصوره حقیقی کفاش)

فهرست مطالب

۱	 مقدمه
۳	 بخش اول: انتخابات ریاست جمهوری دوم خرداد سال ۱۳۷۶
۱۶	 - تحلیل انتخابات ریاست جمهوری دوم خرداد ۱۳۷۶
۲۰	 - ملاقات با جناب آقای خاتمی، رئیس جمهور ایران
۲۳	 - جلسه شورای سیاسی رهبری
۲۵	 - اولین جلسه شورای مرکزی انجمن اسلامی جامعه پزشکی ایران بعد از انتخابات مجمع عمومی
۲۸	 - ملاقات اعضای شورای مرکزی انجمن اسلامی جامعه پزشکی ایران با آقای خاتمی، ریاست جمهور
۳۴	 - ملاقات با آقای خاتمی در مورد انتخاب وزیر امور خارجه
۳۶	 - داستان نامزدی این جانب برای وزارت کشور
۳۹	 - جلسه سیاست خارجی
۴۱	 - ملاقات با آقای خاتمی
۴۵	 - ملاقات با دکتر خرازی
۴۹	 - تلاش های آقای شیخ الاسلام برای متقاعد کردن من در مورد معاونت امور کشورهای عربی - آفریقایی وزارت امور خارجه
۵۱	 - جلسه وزیر امور خارجه، معاونین، سفرای ایران در کشورهای آفریقایی، حضرت آیت الله خامنه ای
۵۵	 بخش دوم: برگزاری اجلاس سران سازمان کنفرانس اسلامی
۶۰	 - ملاقات های سران شرکت کننده (ملک عبدالله پادشاه عربستان، الیاس هراوی رئیس جمهور لبنان، جابر الاحمد الصباح امیر کویت، حافظ اسد رئیس جمهور سوریه، یاسر عرفات، رئیس تشکیلات خودگردان فلسطین و...)
۶۵	 - مذاکرات هیئت عراقی با جمهوری اسلامی ایران (در مورد مشکلات باقی مانده از جنگ)

۶۷	بخش سوم: سفر به سوریه
۶۷	- دیدار با آقای فاروق الشرع، وزیر امور خارجه
۷۳	- دیدار با آقای عبدالحليم خدام، معاون رئيس جمهور
۷۶	- تقديم پیام جناب آقای خاتمی به حافظ اسد
۸۴	- دیدار با ائتلاف گروه‌های فلسطینی
	- دیدار با هیئت مشترک تجمع علماء مسلمین لبنان، هیئت علمای جبل عامل، تجمع علماء بقی، لقاء علماء بیروت
۹۰	- دیدار با نمایندگان گروه‌های معارض عراقی مقیم دمشق
۹۵	- دیدار با اعضای اصلی شورای مقاومت مؤمنه
۹۹	- دیدار با دکتر رضوان ربیع، دبیر کل جنبش جهاد اسلامی
۱۰۵	- دیدار با نمایندگان جنبش اسلامی مردم فلسطین - حماس
۱۱۶	
۱۲۱	بخش چهارم: سفر به کشور عرب منطقه
۱۲۲	عربستان
۱۲۴	- ملاقات با ملک فهد، پادشاه عربستان
۱۲۸	- ملاقات با امیر عبدالله بن عبدالعزيز، ولیعهد عربستان
۱۳۴	- ملاقات با شاهزاده سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان
۱۴۲	- ملاقات با شیخ عبدالعزيز التویجری، مشاور ارشد امیر عبدالله و معاون گارد ملی عربستان
۱۵۶	کویت
۱۵۶	- ملاقات با شیخ جابر الاحمد الصباح امیر کویت
۱۵۹	- ملاقات با شیخ سعد العبدالله، ولیعهد و نخست‌وزیر کویت
۱۶۳	- ملاقات با شیخ صباح الاحمد الصباح، معاون اول نخست‌وزیر و وزیر خارجه کویت
۱۷۱	- ملاقات با آقای احمد السعدون، رئیس مجلس کویت
۱۷۵	- ملاقات با آقای سلیمان ماجدالشاهین، قائم‌مقام وزارت امور خارجه کویت
۱۸۲	اردن
۱۸۲	- ملاقات با آقای جواد العناتی، وزیر امور خارجه اردن
۱۸۶	- ملاقات با آقای عبدالسلام المجالی، نخست‌وزیر اردن
۱۹۱	- ملاقات با ملک حسین پادشاه اردن
۱۹۹	- ملاقات با امیر حسن ولیعهد اردن

ضمائم

فهرست اعلام

مقدمه

خوب بختانه همچنان همراه با دوستان عزیزی هستم که در سال گذشته توانستند با لطف خداوند، متعالی رزحات فراوان اولین کتاب تاریخ شفاهی که مربوط به خاطرات دیپلماتیک بنده در سال ۱۳۸۰ بود را چاپ کنند.

اما همان گونه که بالا اشاره نموده بودم، علت شروع روایت خاطراتم از سال ۱۳۸۰ این بود که تصور می کردم یادداشت های منظم و سازمان یافته ای از سال ۱۳۷۶ ندارم؛ بنابراین برای نگارش این دوران که آثار دوران دولت اصلاحات و متناسب با آن شروع پست معاون عربی- آفریقایی بنده بود، به اسناد وزارت خارجه رجوع می کردم.

چاپ کتاب «دیپلماسی دولت اصلاحات در جهان عرب در خاطرات سید محمد صدر ۱۳۸۰» مشوقی شد تا به دنبال خاطرات و دست نوشته های خود از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۷۹ بروم. درمجموع یادداشت هایی از آن سال ها یافتیم که عاملی شد تا کتاب تاریخ شفاهی خاطرات دیپلماتیک خود را از سال ۱۳۷۶ شروع نمایم. اما لازم آن کتاب نیز مورد توجه علاقه مندان به مسائل سیاسی و دیپلماتیک قرار گیرد.

قبل از شروع اولین خاطره، نیاز است تا توضیحاتی در خصوص آغاز دولت اصلاحات مطرح کنم. جناب آقای خاتمی در ۲ خرداد ۱۳۷۶ با اکثریت آراء به عنوان رئیس جمهور انتخاب شد که می توان آن را نقطه عطفی در تاریخ سیاسی ایران دانست. این انتخاب توسط مردم نه تنها بر سیاست داخلی بلکه بیشتر بر مسائل بین المللی تأثیرگذار بود؛ به گونه ای که آقای کوفی عنان، دبیر کل وقت سازمان ملل متحد در مصاحبه ای گفته بود: انتخابات دوم خرداد در ایران یک مسئله سیاسی داخلی نیست، بلکه یک مسئله مهم بین المللی است که می تواند الگویی برای تمام کشورهای شبیه ایران باشد تا

انتخابات آزاد را برگزار نمایند و فرد موردنظر خود را انتخاب کنند؛ بنابراین با این اوصاف قبل از شروع فعالیت جناب آقای خاتمی در مقام رئیس‌جمهور، شرایط مناسب بین‌المللی در برابر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مهیا شده بود.

سید محمد صدر

تهران - تیرماه ۱۳۹۵

www.ketab.ir